

het kostenbegrip en de vervangingswaarde van groote theoretische consequentie blijken geven. Bij toepassing in de individuele onderneming, voor zoover dat althans mogelijk zal zijn, bieden zij ongetwijfeld een uitnemend instrument voor een rationeele kostenbepaling en prijsstelling, voor juiste balanswaardering en winstberekening.

De beschouwing over de rationeele standaarden was noodig om een begrip te krijgen van Limperg's normatieve opvattingen. De wijsgeerige apologie, welke *Enthoven* en ook *Kleerekoper* omtrent dit punt leveren, achten wij zeer geslaagd. *Limperg's* normatieve conclusies komen rechtstreeks uit diens theoretische stelsel voort. Sein en Seinsollen liggen in één lijn. Niet alleen uit overwegingen van praktische doelmatigheid lijkt ons deze band tusschen bedrijfseconomische theorie en -politiek juist, daar de economische wetenschappen nu eenmaal niet om hun zelfs wille worden beoefend en de praktijk normen vraagt, doch ook van kentheoretisch standpunt beamen wij in hoofdzaak deze opvattingen. Wij verheugen ons er over, dat althans in de bedrijfseconomie de meening overwonnen is als zou de economist slechts theoretische wetten moeten opsporen.

Een zoodanige, slechts verhelderende en verklarende economie heeft haar doelstelling nog niet bereikt. Deze toch vindt haar bekroning in het normatieve. Doch wanneer wij betoogen, dat de bedrijfseconomie zich op het gebied van het Seinsollen moet begeven, ontveinen wij ons niet, dat de economist die normen geeft een zeer groote mate van kritisch inzicht moet bezitten om zuiver objectief en wetenschappelijk te blijven. Overigens is het de vraag of de jonge wetenschap der bedrijfseconomie reeds zoover is, dat zij, althans in eenigszins ruimen omvang, normen voor de praktijk kan opstellen, dit vooral uit hoofde van het gebrek aan ervaringsmateriaal, waardoor een latent gevaar voor aprioristisch redeneeren niet uitgesloten is. Terecht wijzen *J. J. Polak*¹²⁾ en *Kaan*¹³⁾ op de handicap bestaande in onvoldoende bedrijfseconomische kennis omtrent allerlei detailpunten. In vele opzichten is het materiaal, waarop men als onderzoeker is aangewezen, onvolkomen en zelfs onbetrouwbaar. Het is duidelijk, dat de groote angstvalligheid, waarmede vele ondernemingen hier te lande bedrijfsgegevens aan openbaarmaking onttrokken houden, voor de ontwikkeling van de bedrijfseconomie een remmende factor vormt, die men gaarne zag opgeheven.

Wij hebben in het bovenstaande getracht enkele hoofdlijnen van *Limperg's* systeem weer te geven, zooals deze in de studies van zijn leerlingen worden aangetroffen en voor zoover deze buiten dien kring minder algemeen bekend mogen worden geacht. Verschillende onderwerpen zijn buiten bespreking gelaten, die reeds uit anderen hoofde bekendheid genieten. Een voorbeeld hiervan is het meningsverschil *Kleerekoper—Prof. Polak* over de beteekenis van het liquiditeitsbeginsel, dat in het opstel van eerstgenoemde eenige plaats inneemt. Zonder ons in de onderhavige discussie te willen mengen, gelooven wij, dat het standpunt van *Kleerekoper* over den voorrang van de kostenanalyse in het financieringsvraagstuk niet geheel vrij van eenzijdigheid is. Van een conflict tusschen kosten- en liquiditeitsbeginsel of van een primaatschap van één ervan kan men naar onze meening moeilijk spreken, daar een goede financieringstheorie zowel met het eene als met het andere beginsel op harmonische wijze rekening zal dienen te houden.

Vermeld mogen tenslotte worden de opstellen, welke in bovenstaande bespreking nog niet werden genoemd en die stuk voor stuk de bestudeering ten volle waard zijn. *M. W. Holtrop* schrijft over prijswetgeving in de Vereenigde Staten,

¹²⁾ De beteekenis van de bedrijfshuishoudkunde voor de sociale economie.

¹³⁾ De werkloosheidscijfers der arbeidsbeurzen als maatstaf voor den druk der werkloosheid.

H. J. Manschot over de functie van de obligatieleening in de financiering van het Nederlandsch-Indische bedrijfsleven, *J. A. Colthof* over de bedrijfseconomische beteekenis van de tweedehandsmarkt, *J. F. Haccôu* over de waarde van den termijnhandel in goederen voor de bedrijfshuishouding, *F. van Heek* over de demografische achtergrond van de arbeidskosten op Java, *G. Th. J. Delfgouw* over stadsvernieuwing en erfpachtstelsel, *E. M. Premsele* over eenige problemen voor den accountant in verband met de begrooting, *G. M. Nederhorst* over kapitaalvorming, besparingen en conjunctuurpolitiek.

Deze bundel legt, zooals wij in den aanvang zeiden, getuigenis af van een bij leermeester en leerlingen aanwezigen drang de wetenschap der bedrijfseconomie steviger te fundeeren en haar resultaten steeds meer tot de praktijk te doen doordringen. Niet ineens wordt dit werk tot stand gebracht en de vruchten ervan zullen eerst langzaam rijpen. Wij lezen hierover onlangs een waar woord van den bekenden *Karl Muhs*, dat wij hier als besluit mogen laten volgen: „Nur auf dem Grunde eines steten Ringens um die Erkenntnisse des uner müdlich forschenden Geistes kann die Wissenschaft fortschreiten, und nur im Fortschreiten kann sie lebendig bleiben.“

P. P. VAN BERKUM

DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

II 1)

Zooals in het vorige nummer werd uiteengezet, berust de kapitaalconsolideering op het beginsel, dat de kostprijs der deelneming verrekend wordt tegen het evenredig aandeel in het netto-actief op het tijdstip van verkrijging. Dit laatste bestaat weer uit een evenredig deel in het nominale kapitaal en in de op dat tijdstip aanwezige reserves. Door bij de volgende consolideeringen dit laatste onveranderd in de verrekeningskolom te laten staan, wordt dus automatisch de vermeerdering aan de geconsolideerde reserve toegevoegd. Van de juistheid van dit bedrag hangt dus af, of de winst van het concern bij volgende consolideeringen juist zal worden berekend. Het gaat er daarbij in de eerste plaats om, of bij de eerste consolideering dit bedrag juist is vastgesteld en in de tweede plaats, of na de verkrijging der aandelen gebeurtenissen hebben plaats gehad, die wijzigingen in de verrekenposten noodzakelijk maken.

Verkrijging van aandelen direct van de dochteronderneming.

De verkrijging der aandelen kan plaats hebben gehad door koop aan de open markt, dus van derden. Dit geval is hiervoor behandeld. De tweede mogelijkheid betreft den koop der aandelen van de betrokken subsidiary zelf, die hiertoe haar kapitaal heeft verhoogd. In beide gevallen wordt uitgegaan van de veronderstelling, dat de holding company te voren geen aandeelhouder was. De andere veronderstelling behoort tot de gevallen, die hierna zullen worden behandeld. Waar het bij den koop der aandelen direct van de subsidiary op aan komt, is dat de toedeeling der reserves aan meerderheids- en minderheidsbelangen plaats vindt naar den toestand onmiddellijk na verkoop der aandelen.

1) I in de September-aflevering 1940, blz. 142 e.v.

Door den inbreng van nieuw kapitaal met eventueel agio of disagio is de reserve zelf veranderd. Daarbij moeten de oude aandeelhouders een deel der reserves afstaan aan de nieuwe. De verrekenposten worden dus op de gewone wijze opgesteld als in het vorige voorbeeld behandeld, nadat de reserve der subsidiary met het agio der emissie is vermeerderd, resp. met het disagio is verminderd.

Dividenden.

Te onderscheiden zijn daarbij stock-dividenden en kas-dividenden. De eerste geven geen moeilijkheden, daar in de boeken der subsidiary het nominale kapitaal wordt gecrediteerd tegen debiteering der reserves. Bij de verrekenposten wordt dus eveneens de kapitaalverrekening vermeerderd met de nominale waarde van de als dividend ontvangen aandelen en de reserveverrekening verminderd met hetzelfde bedrag. De waarde der deelname in de boeken der holding company ondergaat geen wijziging, deze betreft alleen het aantal der aandelen.

Bij de betaalbaarstelling van kasdividenden bestaat de mogelijkheid, dat deze worden uitgekeerd uit de aanwezige reserves op het tijdstip van verkrijging. In dat geval moet in de boeken van de houdstermaatschappij de deelname voor het bedrag der dividenden worden gecrediteerd. In de debetverrekeningskolom vermindert dus evenzeer de daarop betrekking hebbende post tegenover de post, die de reserves op het tijdstip van verkrijging voorstelt in de creditverrekeningskolom.

Wijzigingen in de eigendomsverhoudingen bij de aandelen der dochtermaatschappij.

a. door aankoop van aandelen.

De koop van aandelen aan de open markt, wanneer de holding company daarin reeds een meerderheid bezit, geeft de minste moeilijkheden. Te bepalen is weer het aandeel in de reserves, dat op het tijdstip van verkrijging wordt gekocht, waardoor men de verrekenposten van de betrokken nieuw verkregen aandelen kan opstellen, welke bij die van de vorige verkrijging worden geteld. Daarbij is in aanmerking te nemen, dat de reserves in den tijd gelegen tusschen de verkrijging van de eerste en die van laatste aandelen vermeerderd kan zijn door winst of verminderd door verlies of door uitkeering van dividend.

Bij den koop van aandelen direct van de dochteronderneming wordt de zaak iets ingewikkelder. Doordat het aandeelkapitaal der subsidiary een vermeerdering ondergaat en doordat eventueel het agio of disagio wijziging in het totale bedrag der reserves brengt, wordt het evenredig deel in de

reserves per aandeel door de transactie zelf gewijzigd, dus ook van de zich reeds in het bezit der holding company bevindende aandelen. Om deze reden is het gekochte evenredig deel in de reserves te berekenen door het evenredig deel te bepalen direct vóór en na de transactie.

b. door verkoop van aandelen.

Verkoop van aandelen door de dochtermaatschappij direct aan derden sedert het tijdstip van verkrijging der meerderheid door de holding company beïnvloedt noch de deelnamerekening bij deze laatste, noch de goodwill; de verrekenposten blijven dus dezelfde.

Bij verkoop door de holding company van aandelen in de subsidiary verandert de deelnamerekening en daarmee het evenredig deel in het netto-actief. Alle verrekenposten veranderen daardoor in de verhouding van het aandelenbezit vóór en na de transactie. Te zorgen is daarbij, dat bij de holding company de verkochte aandelen zijn afgeboekt op den gemiddelden kostprijs en dat de herstellposten evenuteel zijn gemaakt voor ontvangen stock-dividend of dividend uit de winst vóór de verkrijging der deelname.

Finney¹⁾ past hier de first-in-first-out-theorie toe, wat de schrijver van dit artikel minder juist acht, omdat daaraan meer de voorstelling van het effect dan van eigenlijke deelname ten grondslag ligt.

Een bijzonder geval doet zich voor, wanneer de moedermaatschappij claimrechten verkrijgt en deze verkoopt. Hierdoor wordt de deelnamerekening beïnvloed, evenals bij den verkoop van ontvangen stock-dividenden, waardoor de opbrengst der claims niet volledig als winst kan worden geboekt. De boekwaarde der deelneming is hierbij te berekenen nadat de moedermaatschappij de claims heeft verkocht, alsof de nieuwe aandelen werkelijk tegen den inschrijvingsprijs zijn gekocht en daarna onmiddellijk tegen denzelfden prijs verkocht vermeerderd met de opbrengst der claims.

Het beginsel is, dat de moedermaatschappij uitgaat van den historischen kostprijs der aandelen. Door het bezit van de oude aandelen kan zij nieuwe verkrijgen tegen de emissiekoers, die beneden de marktwaarde ligt, welke men in de toekomst verwacht, anders zou verhandeling van de claims niet mogelijk zijn. Basis van den kostprijs der deelname na de emissie is derhalve de oude kostprijs der eerste aandelen en de emissiekoers van alle te verkrijgen nieuwe aandelen op grond van het claimrecht. Dit blijft het geval, ook indien van de claims geen gebruik wordt gemaakt door de moedermaatschappij. Indien dus dit niet gebruik maken vanuit dit standpunt bezien verlies zou geven, dient dit verlies in mindering te komen van de opbrengst der claims.

¹⁾ Principles of Accounting II Advanced blz. 299.

	Mij. A.	Mij. B.
Diverse Activa	f 130.000,—	f 70.000.—
	<hr/>	<hr/>
	f 130.000,—	f 70.000,—

	Mij. A.	Mij. B.
Kapitaal	f 100.000,—	f 50.000,—
Reserve	„ 30.000,—	„ 20.000,—
	<hr/>	<hr/>
	f 130.000,—	f 70.000,—

Op 1 Januari 1938, den datum van bovenstaande balansen, koopt A 40 aandelen à 150 % in B aan de open markt. Op 1 Januari 1939 emitteert B 50 aandelen à 130 % met recht van inschrijving voor de bestaande aandeelhouders. A schrijft in voor 30 aandelen en verkoopt 10 claims voor f 4.000,—. Wanneer A en B ieder f 20.000,— winst maken gedurende

1938 en alle claimrechten worden uitgeoefend, wordt gevraagd de geconsolideerde balans samen te stellen per 1 Januari 1939 na de emissie.

Bovenstaande gegevens geven aanleiding tot de volgende journaalposten bij A:

Deelname in B	f 60.000,—	
Aan Diverse Activa (kas) voor aankoop 40 aandelen in B à 150 %		f 60.000,—
Diverse Activa	f 20.000,—	
Aan Reserve (Verlies en Winst) voor winst over 1938		f 20.000,—
Deelname in B	f 52.000,—	
Aan Diverse Activa voor werkelijk aankoop van 30 aandelen à 130 %	f 39.000,—	
voor gefingeerden aankoop van 10 aandelen à 130 %	„ 13.000,—	f 52.000,—
Diverse Activa voor gefingeerden verkoop van 10 aandelen à 130 %	f 13.000,—	
voor opbrengst claims	„ 4.000,—	f 17.000,—
Aan Deelname in B voor gefingeerden verkoop van 10 aandelen $\frac{10}{80} \times f 112.000,—$ ¹⁾		f 14.000,—
Aan Reserve (Verlies- en Winst) voor netto opbrengst claims		„ 3.000,—

¹⁾ f 60.000,— + f 52.000,—.

De analyse der deelname wordt:

	aankoop 40 aandelen	aank. 30 aand. gefin. aank. 10 aand.	vóór den gefing. verkoop	na den gefing. verkoop
Kapitaal	f 40.000,—	f 40.000,—	f 80.000,— × $\frac{7}{8}$	f 70.000,—
Reserve	„ 16.000,—	„ 12.000,— ¹⁾	„ 28.000,— × $\frac{7}{8}$	„ 24.500,—
Goodwill	„ 4.000,—		„ 4.000,— × $\frac{7}{8}$	„ 3.500,—
<u>Deelname</u>	<u>f 60.000,—</u>	<u>f 52.000,—</u>	<u>f 112.000,— × $\frac{7}{8}$</u>	<u>f 98.000,—</u>

¹⁾ evenredig aandeel in de reserve na de emissie $\frac{80}{100} \times f 55.000,—$ is $f 44.000,—$
evenredig aandeel in de reserve vóór de emissie $\frac{40}{50} \times f 40.000,—$ is $f 32.000,—$
f 12.000,—

dit moet gelijk zijn aan het agio.

De diverse activa van B bedragen op 1 Januari 1939 na de emissie:

Aanwezig op 1 Januari 1938	f 70.000,—
Winst over 1938	„ 20.000,—
Opbrengst emissie	„ 65.000,—
	<u>f 155.000,—</u>

De consolideering verloopt nu als volgt:

	Mij. A. debet	Mij. B. debet	verrekeningen		Gecons. Balans debet
			debet	credit	
Diverse Activa ...	f 55.000,—	f 155.000,—			f 210.000,—
Deelname in B ...	„ 98.000,—		f 98.000,—		„ 3.500,—
Goodwill				f 3.500,—	„ 3.500,—
	<u>f 153.000,—</u>	<u>f 155.000,—</u>			<u>f 213.500,—</u>
	credit	credit			credit
Kapitaal eigen ...	f 100.000,—	f 70.000,—		„ 70.000,—	f 100.000,—
vreemd		„ 30.000,—			„ 30.000,—
Reserve eigen	„ 53.000,—	„ 38.500,—		„ 24.500,—	„ 67.000,—
vreemd		„ 16.500,—			„ 16.500,—
	<u>f 153.000,—</u>	<u>f 155.000,—</u>	<u>f 98.000,—</u>	<u>f 98.000,—</u>	<u>f 213.500,—</u>

De geconsolideerde reserve bestaat uit:

Oorspronkelijke Reserve A	f 30.000,—
Winst van A over 1938	„ 20.000,—
Netto opbrengst claims	„ 3.000,—
Winsttaandeel in B ($\frac{70}{100}$)	„ 14.000,—
	<u>f 67.000,—</u>

Geconsolideerde Balans per 1 Januari 1939.

Diverse Activa	f 210.000,—
Goodwill	„ 3.500,—
	<hr/>
	f 213.500,—

Kapitaal	f 100.000,—
Reserve	„ 67.000,—
Minderheidsbelangen	
Kapitaal	f 30.000,—
Reserve	„ 16.500,—
	<hr/>
	„ 46.500,—
	<hr/>
	f 213.500,—

Indirecte Deelname.

Bij meerdere directe deelnemingen bestaat er geen bezwaar tegen de consolideering in één bewerking uit te voeren. Voorwaarde is, dat van iedere deelneming de verrekenposten juist worden vastgesteld in verband met de reserves op den datum van verkrijging. De overeenkomstige verrekenposten kunnen dan worden samengeteld.

Men spreekt in dat geval van kernconsolideering, welke door onderstaande figuur is voor te stellen:

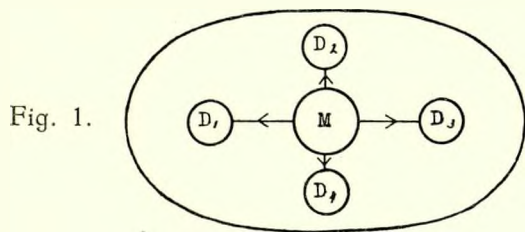

Fig. 1.

Anders wordt dit, wanneer de dochteronderneming zelf weer houdstermaatschappij is. Gesteld dat een maatschappij A deelneemt in een maatschappij B, die weer een aandelenmeerderheid bezit in C. Om een geconsolideerde balans der drie maatschappijen op te stellen dient men het evenredig aandeel in het netto-actief van B met haar subsidiary C te kennen, wat niet zonder meer uit de balans van B is op te maken. Daarvoor is noodig een voorconsolidatie uit te voeren van B en C op het oogenblik dat A de aandelen koopt. Doch ook de volgende eindconsolideering kan dan nog niet in één bewerking plaats vinden zonder ingewikkelde berekeningen met betrekking tot het aandeel in de reserve van de minderheidsbelangen van B in de geconsolideerde balans. Behalve hun aandeel in de reserves van B hebben deze ook nog een aandeel in de reserves van C, waarbij echter weer rekening is te houden met het evenredig aandeel hierin bij verkrijging der deelname in C. Vooral bij ingewikkelde verwantschapsverhoudingen met meerdere klein- en achterkleindochter geeft dit aanleiding tot omslachtige berekeningen. Men consolideert dus eerst B met C. Men spreekt dan van kettingconsolideering, waarbij men zich voorstelt dat de houdstermaatschappij de bovenste schakel vormt en men, ongeacht het tijdstip van verkrijging, van onder naar boven consolideert, daarbij in één bewerking niet verder gaande dan de verwantschap moeder-dochter, als aangegeven in figuur 2.

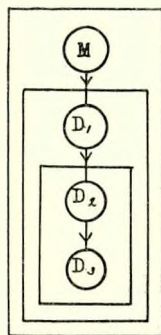

Fig. 2.

Heeft de moedermaatschappij naast de dochter, die zelf weer holding company is, nog andere dochters, die dit niet zijn, of heeft zij zelf aandelen in de kleindochter, dan kan men weer de kernconsolideering toepassen, mits men de kleindochter tevoren met de dochter geconsolideerd heeft, een en ander volgens fig. 3.

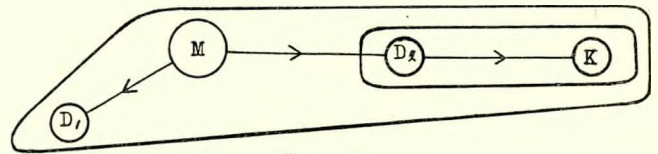

Fig. 3.

Bij ingewikkelde consolideeringen verdient het daarom aanbeveling eerst een „stamboom“ op te stellen, waaruit men de volgorde der verschillende consolideeringen kan bepalen.

Wanneer de dochterondernemingen onderling elkanders aandelen bezitten, geldt als regel, dat ook wanneer dit geen meerderheid betreft, doch de meerderheid gezamenlijk door de leden van het concern wordt gehouden, de gewone regels voor de consolideering worden toegepast met betrekking tot aandeel in de reserve bij verkrijging en goodwill. Immers het is hetzelfde of de aandelen door de moedermaatschappij worden gehouden of door de dochterondernemingen, die weer door de moedermaatschappij worden gecontroleerd.

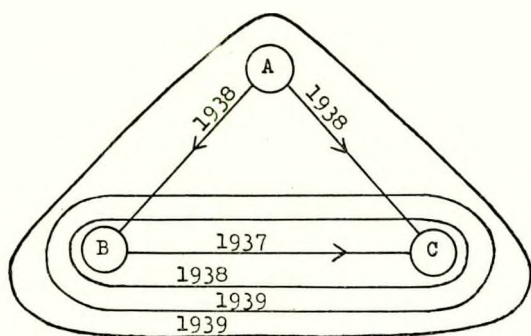
Verder spreekt men van voorconsolideering, indien deze plaats vindt ter bepaling van het evenredig aandeel in het netto-actief van de deelname in een houdstermaatschappij. Deze geschiedt dus per een vroegeren datum. De eindconsolideering omvat dan alle étappes op den datum der eindbalans.

Het volgende voorbeeld moge een en ander verduidelijken.

	Mij. A.	Mij. B.	Mij. C.
Diverse Activa ...	f 130.000,—	f 60.000,—	f 45.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 130.000,—	f 60.000,—	f 45.000,—
Kapitaal	f 100.000,—	f 50.000,—	f 40.000,—
Reserve	„ 30.000,—	„ 10.000,—	„ 5.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 130.000,—	f 60.000,—	f 45.000,—

Op 1 Januari 1937, den datum van bovenstaande balansen koopt B aan de open markt 5 aandelen in C à 160 %. Op 1 Januari 1938 koopt A aan de open markt 40 aandelen in B à 150 % en 25 aandelen in C à 160 %. Indien A, B en C gedurende 1937 en 1938 ieder per jaar f 10.000,— winst maken, wordt gevraagd de geconsolideerde balans per 1 Januari 1939 op te stellen. De stamboom wordt in dit geval:

Fig. 4.

Het evenredig aandeel in de reserve moet worden bepaald:
 voor de deelname van B in C in 1937 (1)
 voor de deelname van A in (B + C) in 1938 (2)
 voor de deelname van A in C in 1938 (3)

Voor (2) is noodig een voorconsolideering van B en C op 1 Januari 1938.

Daar tusschen A, B en C de verwantschap moeder, dochter en kleindochter bestaat, moet de eindconsolideering in twee étappes plaats vinden en wel eerst B en C op 1 Januari 1939 en daarop kan de gewone kernconsolideering worden toegepast met betrekking tot de deelnemingen van A in (B + C) en C, die beide tot A in de verhouding van moeder en dochter staan.

Voorconsolideering 1 Januari 1938.

	Mij. B. debet	Mij. C. debet	verrekeningen		Gecons. Balans debet
			debet	credit	
Diverse Activa	f 62.000,—	f 55.000,—	f 8.000,—		f 117.000,—
Deelname in C	„ 8.000,—			f 2.375,—	„ 2.375,—
Goodwill					
	<u>f 70.000,—</u>	<u>f 55.000,—</u>			<u>f 119.375,—</u>
	credit	credit			credit
Kapitaal eigen	f 50.000,—	f 5.000,—		„ 5.000,—	f 50.000,—
vreemd		„ 35.000,—			„ 35.000,—
Reserve eigen	„ 20.000,—	„ 1.875,—		„ 625,— ¹⁾	„ 21.250,— ²⁾
vreemd		„ 13.125,—			„ 13.125,—
	<u>f 70.000,—</u>	<u>f 55.000,—</u>	<u>f 8.000,—</u>	<u>f 8.000,—</u>	<u>f 119.375,—</u>

¹⁾ $5/40 \times f 5.000,—$ is $f 625,—$.

²⁾ voor dit bedrag is de voorconsolideering noodig, om daaruit straks bij de eindconsolideering met B + C het eigen aandeel in de reserve van B, zijnde $40/50 \times f 21.250,—$ te kunnen berekenen.

Eindconsolideering B en C 1 Januari 1939.

	Mij. B. debet	Mij. C. debet	verrekeningen		Gecons. Balans debet
			debet	credit	
Diverse Activa	f 72.000,—	f 65.000,—	f 8.000,—		f 137.000,—
Deelname in C	„ 8.000,—			f 2.375,—	„ 2.375,—
Goodwill					
	<u>f 80.000,—</u>	<u>f 65.000,—</u>			<u>f 139.375,—</u>
	credit	credit			credit
Kapitaal eigen	f 50.000,—	f 5.000,—		„ 5.000,—	f 50.000,—
vreemd		„ 35.000,—			„ 35.000,—
Reserve eigen	„ 30.000,—	„ 3.125,—		„ 625,—	„ 32.500,—
vreemd		„ 21.875,—			„ 21.875,—
	<u>f 80.000,—</u>	<u>f 65.000,—</u>	<u>f 8.000,—</u>	<u>f 8.000,—</u>	<u>f 139.375,—</u>

Bij deze en bij alle volgende consolideeringen blijven de posten in de verrekeningskolommen, de zoogenaamde „eli-

mination entries" dezelfde, zolang de deelname-rekening bij B ongewijzigd blijft.

Nu kunnen A, B en C één bewerking worden geconsolideerd.

Eindconsolideering A, B en C 1 Januari 1939.

	Mij. A. debet	Mij. B. & C. debet	verrekeningen		Gecons. Balans debet
			debet	credit	
Diverse Activa ...	f 50.000,—	f 137.000,—			f 187.000,—
Deelname in B ...	„ 60.000,—		„ 60.000,—		
Deelname in C ...	„ 40.000,—		„ 40.000,—		
Goodwill		„ 2.375,—		f 8.625,—	„ 11.000,—
	<u>f 150.000,—</u>	<u>f 139.375,—</u>			<u>f 198.000,—</u>

	credit		credit		credit
Kapitaal A	f 100.000,—				f 100.000,—
Reserve A	,, 50.000,—				,, 50.000,—
Kapitaal B eigen ...		f 40.000,—		,, 40.000,—	
vreemd		,, 10.000,—			,, 10.000,—
Reserve B eigen ...		,, 26.000,—	1),	17.000,—	,, 9.000,—
vreemd		,, 6.500,—			2),
Kapitaal C eigen ...		,, 25.000,—		,, 25.000,—	
vreemd		,, 10.000,—			,, 10.000,—
Reserve C eigen ...		,, 15.625,—	3),	9.375,—	,, 6.250,—
vreemd		,, 6.250,—			,, 6.250,—
	<u>f 150.000,—</u>	<u>f 139.375,—</u>	<u>f 100.000,—</u>	<u>f 100.000,—</u>	<u>f 198.000,—</u>

1) $40/50 \times f 21.250,—$ of $f 17.000,—$ (verkregen reserve door aankoop van 40 aandelen in B volgens de voorconsolideering).

2)

10/50 reserve in B is $10/50 \times f 30.000,—$ f 6.000,—
10/50 \times 5/40 reserve in C is $10/50 \times 5/40 \times f 25.000,—$ f 625,—

f 6.625,—

Af: te verrekenen aandeel in de reserve bij verkrijging der deelneming in C $10/50 \times f 625,—$ (zie voorconsol.)... f 125,—

f 6.500,—

Dit is de berekening, die bij ingewikkelde consolideeringen omslachtig wordt en in de consolideering vanzelf volgt uit de toedeling van de f 32.500,— eigen reserves uit de eindconsolideering B + C aan meerderheids- en minderheidsbelangen. Men moet hierbij steeds in het oog houden, dat van de juistheid der verrekeningen bij de kapitaalconsolideering afhangt dat „gekochte winst” bij verkrijging niet als concernwinst wordt beschouwd en niet tot uitkeering komt.

3) $25/40 \times (f 5.000,— + f 10.000,—)$ of $f 9.375,—$ (verkregen reserve door aankoop van 25 aandelen in C, nadat bij C, die f 5.000,— reserve had op 1 Januari 1937, hieraan nog f 10.000,— over 1937 was toegevoegd).

De opstelling der geconsolideerde balans wordt:

Diverse Activa	f 187.000,—	Kapitaal	f 100.000,—
Goodwill	,, 11.000,—	Reserve	,, 65.250,—
		Minderheidsbelangen	
		Kapitaal	f 20.000,—
		Reserve	,, 12.750,—
	<u>f 198.000,—</u>		<u>,, 32.750,—</u>
			<u>f 198.000,—</u>

De geconsolideerde reserve op 1 Januari 1939 bestaat uit:

Oorspronkelijke Reserve A	f 30.000,—
Winst van A over 1937	,, 10.000,—
Winst van A over 1938	,, 10.000,—
Winsttaandeel in B over 1938 ($40/50$)	,, 8.000,—
Winsttaandeel in C over 1938 ($25/40$)	,, 6.250,—
Winsttaandeel in C over 1938 door de deelname in B ($40/50 \times 5/40$)	,, 1.000,—
	<u>f 65.250,—</u>

Bij toepassing der „actual value method” in de boeken der holding company vervalt de voorconsolideering op 1 Januari 1938 en kan direct met de eindconsolideering van B en C worden begonnen, omdat bij de eindconsolideering van A met B & C de reserve van A tevens met de winst na verkrijging van de deelname is vermeerderd geworden tegenover bijboeking der winst op de deelnamerekening. De geheele (eigen) reserve in B & C is dan te elimineeren en de berekening der f 17.000,— behoeft niet plaats te vinden.

De lezer zal uit dit voorbeeld tevens hebben kunnen zien, hoe, ook in de meest ingewikkelde gevallen, uit den stamboom onmiddellijk de volgorde is af te leiden, waarin de verschillende voorbereidingen moeten plaats vinden.

(Slot volgt)

J. LOOS

NIEUWS IN ZAKE WETGEVING, RESOLUTIES EN BESLISSINGEN OP HET GEBIED DER BELASTINGEN Red.: Mr Dr E. TEKENBROEK

Speculatiewinst of opbrengst van op zich zelf staande werkzaamheden

Wij hebben in deze rubriek verschillende malen de aandacht gevestigd op het feit, dat de rechtspraak het begrip speculatiewinst in toenemende mate eng interpreteert om zoo-veel mogelijk de verkregen opbrengsten onder belastbare opbrengsten, vallende onder art. 18, te brengen, omdat ons deze trend in de fiscale jurisprudentie van praktisch belang voor de dagelijksche praktijk van accountants lijkt. De „billijkheid” gebiedt thans de aandacht te vragen voor een arrest, waarbij een poging van den Minister om bepaalde opbrengsten onder art. 18 te brengen bij de Raad van Beroep te Roermond en bij de Hoge Raad schipbreuk leed (Zie arrest H.R. dd. 13 Maart '40 B 7124).

De feiten waren de volgende. Vier broers kochten op een openbare veiling terreinen, waarvan zij een gedeelte met winst verkochten. Die winst beschouwde de Inspecteur als met op zich zelf staande werkzaamheden behaald. Hiertegen werd aangevoerd, dat de vier broers een graan- en bloemhandel drijven, dat zij er geen beroep van maken terreinen aan te koopen om deze weer met winst te verkoopen, dat zij bovengemelde terreinen hebben aangekocht, hopen daarop winst te behalen voor het geval eigenaren van omliggende perceelen van